

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

FEBERWARE/MATŠHE 2012

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 6.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO YA 1**

- 1.1 1.1.1 Go sehlefala melomo. (1)
- 1.1.2 O hlolela motho yoo mošongwana gore a kgone go ja. (1)
- 1.1.3 Šokiša. (1)
- 1.1.4 B/Go tšea thoto ya mong wa gago ntle le tumelelo. (1)
- 1.1.5 (a) Motho wa go nyaka mošomo o a ithapeletša mola motho yo a sa tšwago go hwetša mošomo a bapala ka wona ka go se o hlomphe. (2)
- (b) Mošomedi wa go loka o dira mošomo wa gagwe ka botshepegi mola mongmošomo a bapala ka yena. (2)
- 1.1.6 E ka ba lenyatšo/mathata le go hloka maitshwaro. (2)
- 1.1.7 O šupa gore ba bohlokwa. (2)
- 1.1.8 E bontšha dilo tše pedi, e lego bengmošomo le segafane tše di fapanago fela di kwana ka tirišo. Mongmošomo le segafane ke motho o tee. (2)
- 1.1.9 Motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go hlompha le go hlompšha ka ge a na le seriti sa botho. (2)
- 1.1.10 Mohlala: Ke tshwanelo - ge mongmošomo a latetše melawana ka moka yeo e laolago bašomi.
(Karabo ya maleba e tla amogelwa.) (2)
- 1.1.11 Mohlala: go ipelaetša go mekgatlo ya bašomi./Go iša molato go kgoro ya tša mešomo./Go be le dipoledišano gare ga mošomedi le mongmošomo.
(Karabo ya maleba e tla amogelwa.) (2)
- 1.2 1.2.1 C/Mosadi wa go roka le wa go swiela. (1)
- 1.2.2 Mošomo wo montši le tšhelete ye nnyane yeo ba e golago./O lla ka nako ya go tsena le go tšhaiša. (1)
- 1.2.3 O re a šome ka botshepegi ka ge mošomo o hlokwa. (1)
- 1.2.4 Motho yo mongwe le yo mongwe o swanetše go hlompha mošomo wa gagwe a be a tshepagale. (1)
- 1.2.5 O nyaka go šoma ka go nanya./Go iketla. (2)

- 1.2.6 Mohlala: ka go hlola mešomo mafapheng a mmušo ao a fapanego./Tirišanommogo le makala a boikemo tlholong ya mešomo./Go ruta batho ka tša mešomo/bj.bj.
(Karabo ya maleba e tla amogelwa.) (2)
- 1.2.7 A go leša dihlong./A go nyamiša
Motho o hweditše mošomo bjale ga a sa o dira ka botshepegi. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Mohlala wa karabo

- Go na le malwetši a mantši ao a hlolwago ke thobalano ka mo nageng.
- Bophatlalatšiditaba bo leka go bolela ka malwetši ao, fela bafsa ba ima le go feta pele.
- Batho ga ba ele hloko dikwalakwatšo tša mmušo tšeo di lego mabapi le thibelo ya malwetši.
- Batho ba eletšwa go tsenela thobalano yeo e bolokegilego le go beakanyetša malapa a bona.
- Mmušo o diriša tšhelete ye ntši go reka dihlang tša go okobatša malwetši a go se fole bjalo ka HIV/Aids.
- Bolwetši bja HIV/Aids ga bo na kalafo.
- Ekonomi ya naga e phuhlamišitšwe ke tšhelete ye ntši yeo e dirišetšwago go reka dihlang.
- Tšhelete ya mphiwafela e ka ba ye nngwe ya go dira gore bafsa ba ime ka bontši
- Maikemišetšo a tšhelete ya mphiwafela e be e le go thuša mo bohloki le bodiidi di iphilego maatla, e sego go godiša palo ya go ima ga bafsa
- Go swanetše gore go be le dithutotlhahlo tša go eletša bafsa mabapi le boimana.
- Mmušo o swanetše go sekaseka kabo ya mphiwafela ka ge tšhelete ya gona e le ye ntši gomme e gwahlafatša ekonomi ya naga.

Go swaya kakaretšo:

Kakaretšo e ka swaiwa ka tsela ye:

Kabo ya meputso:

- Meputso ye 7 go dintlha tše 7(moputso o tee go ntlha ye nngwe le ye nngwe).
- Meputso ye 3 go polelo.
- Palomoka ya meputso: 10

Polelo:

Ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona:

- Dintlha tša maleba tše 1-3 di fe moputso o 1
- Dintlha tša maleba tše 4-5 di fe meputso ye 2
- Dintlha tša maleba tše 6-7 di fe meputso ye 3

Sebopego:

Le ge kakaretšo e filwe ka sebopego seo se fošagetšego, e swanetše go lekolwa.

Palo ya mantšu:

- Baswai a swanetše go netefatša palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se ke wa fokotša meputso ge molekwa a sa laetša palo ya mantšu ao a šomišitšwego go a fošitše palo yeo.
- Ge palo ya mantšu e fetišitšwe, bala mantš a mahlano fela mo palong yeo e fetišitšwego gomme o hlokomologe ao a šetšego.
- Ge kakaretvo e le ye kopana eupša e na le dintlha ka moka tše bohlokwa, a se ke a otlwa.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO**POTŠIŠO YA 3**

- 3.1 D/Batho ba tle ba reke diaparo tša Nike. (1)
- 3.2 O re ge o apere sekhpa sa Nike, bafsa ba re o LEPARA! LEKAKAPA! TSORO. (1)
- 3.3 Fasefase. (1)
- 3.4 Tla: Ke tla tla gosasa. (2)
- 3.5 Taetšo ya gore motho ke wa maemo/wa go hlomphega/wa go bogega. (2)
- 3.6 Le laetša boleng/seaparo sa theko ya maemo a godimo/seaparo sa fešene. (1)
- 3.7 Aowa, setšweletšwa se ka tla se le ka tsela yeo o bego o sa se naganela ka gona.
Ee, e thuša bareki ka go ba fokoletša leeto la go ya lebenkeleng go ya go bona setšweletšwa pele a ka se reka.
(Karabo ya maleba e tla amogelwa.) (2)

[10]**POTŠIŠO YA 4**

- 4.1 Go lwa. (1)
- 4.2 Kopiša. (1)
- 4.3 A/Baithuti ka sekolong. (1)
- 4.4 Ntshwarele hle! (1)
- 4.5 Lehlaodi la sebopego,
Lehlathi la felo. (2)
- 4.6 Ga go motho yo a dumelelwago go itšeela molao ka matsogong. (2)
- 4.7 Pefelo, baithuti ba a lwa ka lebaka la gore yo mongwe o kopišitše mošomo wa yo mongwe.
Tlalelo, morutišigadi o makadišwe ke ge a no bona baithuti ba ruthana ka matswele.
(Karabo ya maleba e tla amogelwa.) (2)

[10]

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 Kemedi (lefase le emetše batho). (1)
- 5.2 Kae. (1)
- 5.3 O gatelela bophelo bja lehono. (2)
- 5.4 Leinagokwa.
Meetsefula ao a hlasetšego motse wa baipei a lahetše dithoto tša bona ka lewatleng. (Lefoko le lengwe le le lengwe le lokile ge le hlamilwe gabotse/ka tshwanelo). (2)
- 5.5 O re o kgopela ponto gore a reke borotho. (1)
- 5.6 Tlhaologanyo. (1)
- 5.7 Go makala/Kwelobohloko
Go bona ka moo bana ba hlakahlakanego ka gona./Go lahlegelwa ke bokamoso./Ga go na tlhompho. (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70